

OUDE SPOREN, NIEUWE VERBINDINGEN

Verdwenen spoorwegen als inspiratie voor hernieuwde landschapsverbindingen in de Achterhoek

DE VERBINDENDE FACTOR

Dit project levert een mooie, betekenissen- en waardevolle bouwsteen door de geschiedenis van spoor en tram in de Achterhoek aan het landschap her te gebruiken. Op deze manier draagt het bij aan de lange-termijnborging van de landschappelijke kwaliteit van de Achterhoek. Het plan vergroot namelijk de politieke en economische draagkracht die daarvoor nodig is.

Ons idee is bovendien in lijn met de geschiedenis van de spoorwegen: juist het lokale toerisme kwam in het verleden voort uit de ontsluiting door trein en tram.

Oude sporen maken nieuwe verbindingen: tussen heden en verleden, educatie en recreatie, mens en natuur. Al deze elementen heeft Gelderland al, door ze te verbinden wordt de regio nog mooier.

GESCHIEDENIS ZICHTBAAR

De afname van het aantal spoorwegen in de Achterhoek was drastisch. Op dit moment is er nog maar één verbinding: tussen Arnhem, Winterswijk en Zutphen. Ooit bevonden zich hier echter vele spoor- en tramwegen van verschillende maatschappijen. Hierdoor herinneren nog heel wat relict, toponiemen en verhalen aan deze voormalige verbindingen.

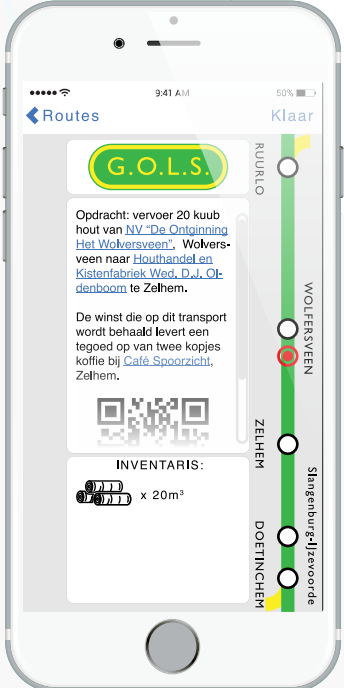
Zo zijn in de meeste plaatsen die ooit langs het traject van de Geldersch-Overijsselsche Lokaal-spoorweg Maatschappij (GOLS) en de Gelderse Stoomtramweg-Maatschappij (de huidige GTM) lagen nog steeds Stationsstraten, Stationswegen, Spoorlijken en zelfs GOLS-straten te vinden, hoewel hier sinds de jaren '20 van de twintigste eeuw geen passagiersvervoer meer plaats heeft gevonden, en sinds de jaren '70 überhaupt geen treinen meer rijden.

PLANNEN VOOR HERGEBRUIK

Ons plan hergebruikt de historische laag in het landschap van de verdwenen spoorwegen. Het kent twee nauw met elkaar verbonden componenten: een landschapsonwerpcomponent en een virtueel component.

De landschapsonwerpdimensie beoogt recreanten, die op nu bestaande NS-stations uitstappen, een als vanzelfsprekend ervaren toegang tot het landschap te bieden die teruggrijpt op tracés van deze verdwenen spoorwegen.

De virtuele dimensie is bedoeld om de regionale economie te stimuleren door een overkoepelende mobiele applicatie te ontwikkelen. Hiermee volgen deze bezoekers de oude tracés en verplaatsen daarover virtueel goederen. Deze producten zijn specifiek verbonden met bepaalde plekken in het landschap en worden verbonden door middel van relict van de oude spoorlijnen. Wij zien deze applicatie als een spel en stellen ons voor dat de gebruikers als beloning korting krijgen op die activiteiten cq. gelegenheden die zich bij de app hebben ingeschreven.

OPNEMEN IN LANDSCHAP

Een onderdeel van het voorgestelde landschapsonwerp is om wandelen en fietspaden over de oude tracés te leggen. Door middel van markeringen in het wegdek zou het oude tracé aangegeven kunnen worden, bijvoorbeeld bij spoorwegovergangen. Op die manier zou het erfgoed tastbaar gemaakt kunnen worden. Op de foto hieronder is te zien hoe iets soortgelijks is gedaan bij de Oosterspoorbaan in Utrecht.

SPOREN IN HET LANDSCHAP

De dramatische doorsnijding van de Lochumerberg, net buiten Lochem, is het gevolg van de beslissing om in 1924 deze heuvel te doorgraven ten behoeve van de stoomtram Borculo-Deventer. Vandaag de dag is het een fietspad. Ook het oude tracé van de stoomtram over de Lochumerberg is nog steeds een wandel- en fietsroute.

LEGENDA

- Huidig NS-tracé
- Voormalig NS-tracé
- Voormalig tracé Geldersch-Overijsselsche Lokaal-spoorweg-Maatschappij (GOLS)
- Voormalig tracé Lokaal-spoorweg Neede-Hellendoorn
- Voormalig tracé Lokaal-spoorweg Varsseveld-Dinxperlo
- Voormalig tracé Gelderse (Stoom)Tram Maatschappij (GSM/GTM)
- Voormalig tracé tram Zutphen-Emmerich
- Voormalig tracé Zutphense Tram Maatschappij (ZpTM)
- Voormalig tracé Gorsselse Paardentramweg Maatschappij (GPM) (Zutphen)
- Voormalig tracé Tramweg-Maatschappij 'De Graafschap' (TMDG) (Zutphen)
- Voormalig tracé Geldersch-Overijsselsche Stoomtram Maatschappij

TOERISTISCHE TOEPASSING

Net over de grens met Overijssel is het traject van de GOLS reeds in gebruik voor toeristische doeleinden: Museum Buurtspoorweg rijdt al geruime tijd met stoomtreinen tussen Haaksbergen en Boekelo. In 2016 is iets verderop op het traject, tussen Hengelo en Boekelo een 'draisinebaan' geopend, waar men kan spoorfietsen door de natuur.

LEEGSTAND AANPAKKEN

Leegstaande voormalige stations (zoals dit station in Aalten) kunnen in het plan worden opgenomen door het van nieuwe functies te voorzien, bijvoorbeeld als bezoekerscentra of als eindstation van het spel — dit laatste geeft het direct een pré als goede horecalocatie!

GRENDOVERSCHRIJDEND

De overschrijding van de gebiedsgrenzen illustreert de verbindende kracht van spoorwegen. Op het hoogtepunt van het spoornet kende de Achterhoek acht spoorverbindingen naar de rest van Nederland, en maar liefst vijf internationale verbindingen met Duitsland. Hiervan zijn slechts vier binnenlandse verbindingen over. Alle internationale verbindingen zijn verdwenen. Dit betekent wel dat er talloze mogelijkheden bestaan om dit initiatief te koppelen aan steden in het omringende gebied.